

Executarea lui Ferrer

Articol din Revista Ideei, nr. 88

Panait Zosîn

Vrea să zică suntem aproape în plin veac al XX-lea și șiragul martirilor printr-o moarte barbară, crudă și brutală, încă nu s-a isprăvit: Francisc Ferrer, vestit cugetător și vrednic om de acțiune spaniol, a fost osândit la moarte și împușcat. Un fior de amară indignare a cuprins majoritatea opiniei publice europene, nemaiașteptându-se la astfel de sfârșituri crude și nedrepte, mai ales pentru niște fapte care pun în evidență cel mult o cugetare prea idealistă, chiar când efectele ei cad sub prevederile penalității și-s socotite, după o logică oficială, ca ținând de domeniul criminalității.

La început se părea să fie o curată jucărie și cei care urmăreau evenimentele sociale din Spania au considerat până în cele mai din urmă clipe numai ca o *sprietoare* osândirea la moarte a lui Ferrer: dovadă cât de greu este a se pătrunde în inima unei stări de lucruri și câtă înșelare a te lăsa iluzionat cum că dușmanii seculari ai adevăratei civilizații, ignoranța și bigotismul, s-ar mistui ori cel puțin slăbi așa de ușor. Executarea lui Ferrer ilustrează neagra realitate a Spaniei: ea-i țara din concertul lumii latine care a rămas mai înapoiată, intelectualmente vorbind. Tristul episod o așează, cel puțin pentru moment, la coada țărilor latine, de unde până acum rușinea sau, mai blând zis, jena acestei situații o avea țara noastră, nu atât din considerații de ordin sufleteș, cât mai cu seamă sub raportul tinereții și micimii.

Sufletește vorbind, poporul român înfățișează în general o delicatețe și o subtilitate de simț ce-l pune aproape în rangul întâi printre nații. Poporul român foarte de mult nu mai îngăduie osânda cu moartea și de mult a și înlăturat-o legal. Apoi, răzbind cu veacuri în urmă în trecutul său, nu găsim priveliști publice crude și sălbătice. În afară de execuțiile operate mai mult în grămadă – și acestea în timpuri cu totul întunecoase și critice, cum erau timpurile de pe vremea lui Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare ori Mihai Viteazul –, poporul român n-a cunoscut nici luptele de gladiatori, nici luptele cu tauri, așa cum acestea din urmă se practică încă pe o scară largă în nenorocita Spanie. Apoi, poporul român n-a cunoscut, cel puțin oficial, răul enorm ce a sleit viața atâtor țări și popoare, Inchiziția, care, înfrântă peste tot, formal, de Napoleon I, continuă totuși nefasta-i operă și astăzi în Spania. Ferrer poate fi socotit ca o jertfă a Inchiziției. Fi-va oare cea de pe urmă?

Spania este încă sub stăpânirea clericalismului negru. Redus pretutindeni, trăind o viață cu totul formală, mai ales în urma desăvârșitei înfrângerii suferită în Franța, clericalismul s-a concentrat în Spania, leagănul concepțiilor inchiziționale ce-au zguduit veacuri întregi Europa medievală. Acolo își are încă cuibarul acel spirit de indolență și de bigotism, care de altfel nu cunoaște marginea mâniei și furiei sale, de îndată ce simte primejdia unui cât de neînsemnat deranj. De decenii întregi se duce acolo o luptă surdă, dar nu mai puțin violentă și dârză, între clericalism și democratismul liber-cugetător. Executarea lui Ferrer este un jalon sângeros al directivei fatale după care este ținut să se îndrepte poporul spaniol. Negreșit că această însângerare pecetluiește un pact, a cărui traducere în faptă nu poate să ducă decât la îngenuncherea definitivă a bigotismului și definitivă întronare a liberei cugetări.

Executarea lui Ferrer este într-adevăr un fapt fulgerător, care te face să simți fiorii recrudescenței neașteptate a unei politici bigote și absolutiste. Oricum, acest fapt vădește că dușmanul neobosit al toleranței și al cugetării neîngenunchiate dă să-și recucerească terenul: cu cunoscuta-i nesimțire și brutalitate el înfățișează Europei un nou gen de autodafe, împlântarea glonțului în inima care n-a putut să-l simpatizeze și să i se plece. Complexității și varietății vieții intelectuale, de unde derivă frumusețea și sublimul concepțiilor științifice și filosofice, care se răsfrâng în viața socială prin prefaceri și așezări noi, arbitrariul împotrivese un *sic volo* categoric de încremenire a vieții sociale, iar pe cine i se împotrivese îl anihilează, omorându-l.

E într-adevăr o îndrăzneală fără de seamă aceea a executării lui Ferrer, manifestându-se, cu acest chip în fața lumii hotărârea fermă ce ar avea-o absolutismul clerical de a proceda cât de sumar, fără să se gândească, pe cât se vede, că *măsurile sumare ridică împotriva-le măsuri sumare*. E în această execuție o însumare de apucături disperate și de înclinări organice barbare: țara în care se asistă cu plăcere, poate chiar cu deliciu, la înjunghierea cailor și-a taurilor în arenă, eventual la înjunghierea oamenilor, trebuia să ofere în mod logic și spectacolul executării unui cugetător supărător.

Lupta între bigotism și democratismul liber-cugetător nu-i încă terminată: un fel de execuții au loc peste tot globul și au loc și în țara noastră, de care nu ne putem fâli că-i mai presus de Spania, prin

aceea că aceasta s-a dat singură mai jos. Dar ne acomodasem cu acele soiuri de execuții, pe care le-am numi lente, în opunere cu cele grabnice, cum a fost cea a lui Ferrer, pe care le socoteam pentru veșnicie stinse.

E vorba de acele prigoniri sistematice, de acele șicane, de acele lucrături pe sub mână, cum se zice, ale căror victime încă sunt cetățenii democrați și liber-cugetători de pe toată suprafața globului. Asemenea *mici* mizerii care însumate sunt o mare mizerie, ce de multe ori întrece o execuție sumară, sunt sistemul cunoscut și prin aceasta nu atât de lovit. Bigotismul și reacționarismul știu, cu un tact neîntrecut, să facă uz de astfel de execuții lente în tot cuprinsul Europei: am putea spune că România excelează câteodată în mânăuirea acestui sistem.

În Spania se vede că frământările sociale se apropie de o dezlegare, de au luat forma aceasta acută: acolo clericalismul, stăpân pe dinastie și pe politică, încearcă lovituri de noroc, cu tot tristul risc ce acestea le comportă. Până astăzi a făcut desigur numeroase lovituri care i-au izbutit, fără însă a-și fi asigurat cu totul preponderența. A încercat și lovitura cu Ferrer: ce înseamnă viața unui om, fie cât de genial, față de menținerea unui privilegiu secular? Dar doborârea distinsului bărbat a răsunat în întreaga lume.

Criminalul glonte – căci și societatea când se hotărăște să ia pușca poate greși, ba mai abitir ca individul – a străpuns odată cu inima lui Ferrer și inimile tuturor oamenilor care văd armonia socială numai și numai în varietatea manifestărilor omenești, numai și numai în diversitatea acțiunilor și gândurilor inspirate în deplină curăție de idealul binelui obștesc.

Se vorbește că guvernul spaniol, pentru edificarea opiniei publice europene despre dreptatea executării lui Ferrer, va publica întreg dosarul afacerii. Negreșit se va vedea negru pe alb cum Ferrer stânjenea dezvoltarea Spaniei, a acelei Spanii care de vreo trei veacuri nu-i decât o mare de lăncezeală în care zace în adâncă mizerie și părăsire sufletească un popor ce ar merita altă soartă. Negreșit, Ferrer se ridica împotriva acelei dinastii, unealtă în mâna papistășimii spaniole, care suge vлага țării și norodului întreg. Negreșit, Ferrer era un criminal politic: coincidența manifestărilor sale cu revoluția recentă, îndreptată împotriva oficialității pentru nenorocitul război cu Maroc, făcea dintr-însul un instigator care, în pură logică absolutisto-clericală, trebuia suprimat.

Dar când cugetăm că fără oameni ca Ferrer n-am fi acolo unde ne găsim astăzi, de bine de rău, că fără oameni ca el viața cugetătoare aproape n-ar avea ființă, că cea mai amară monotonie ar stăpâni pământul, că în preajma cădelnițarilor pompoase ce ar împânzi lumea toată s-ar prosterna fără sfârșit gloata netoată, ni se strânge inima de durere la stingerea silnică a acestor luceferi ai cugetării și stăruinței omenești. Când destul caută firea însăși să readucă în neantul său, pe atâtea și atâtea căi, aceste sclipiri de înaltă conștiință ale omenirii, e absolut abject din partea oamenilor s-o facă ei înșiși. Nu ne putem acomoda și nicio clipă împăca cu această abjecție.

De aceea, exprimându-mi marea durere de care am fost siderat când am văzut scris despre executarea lui Ferrer, căci, naiv, trăiam cu gândul că vremurile lui Giordano Bruno au asfințit de mult, simțesc, reculegându-mă, că mă fac ușurătorul durerii neexprimate a multor conaționali, ridicând un viu protest împotriva osândirii și executării lui Ferrer, care, în bogata lui activitate pentru țara și poporul lui avea destule fapte, prea destule, care să prevaleze asupra problematicului rău ce poate, neintenționat desigur, îl adusesse țării și poporului lui. În orice caz, osânditorii lui au ajuns la un rezultat cu totul opus așteptărilor lor: intenționând să distrugă încă un criminal, au izbutit pe deplin să creeze încă un martir al ideilor de renovare socială și morală.

Iași, 2 octombrie 1909
Din „Opinia”

Biblioteca Anarhistă

Panait Zosîn
Executarea lui Ferrer
Articol din Revista Ideei, nr. 88
1909

Preluat la 20.12.2022 de la <https://pagini-libere.ro/>

ro.theanarchistlibrary.org